

לישר לפניו, להשתמש לצרכיו החומריים בהריגת בעלי חיים, ראוי שהשתמש ביותר תכליתי, דהיינו הוראת ההכרה הפנימית בחובת ההודאה להאל הטוב, תהיה על ידי קרבנות של בעלי חיים, ועוד ימשך אולי גם כן בעבור התקופה ההיא, והמוסריות תתנשא עד להבחיל בשר כל חי. אמנם, ההערה למציאות מדת הדין ושימוש האכזריות בעולם, ראוי שימצאו ודאי איזו תקופה כדי לשמור את מצב הרוח האנושי שלא ישפל על ידי עלילות רעות של הכושלים המוסריים שבחברת האדם. 'החוטא בן מאה שנה יקלל'.⁴² על כן, תהיה הערת הקרבנות, שפועלת על כל פנים על המתעסק איזו הערה שיש צורך עדיין במדת הדין בעולם. אמנם, כשיתרומם המצב עד האופן היותר נשגב שלא יהיה צורך כלל בשום שמירה, אז ודאי סנהדרי גדולה היושבת במקום אשר יבחר ד' יעמיקו בתורה, אם יתכן לזבח אז לד' כל חי, כאשר אין האדם יכול לרצות בזה בשום אופן מצד הכרתו המוסרית, ונאמר 'לרצנכם תזכרו'.⁴³ וכיון שאי אפשר שיהיה בזה רצון אנושי שלם, ודאי יהיה כח ביד בית דין הגדול להחליף את הקרבנות של הבהמות למנחות מן הצמחים, ועל זה נאמרה התעודה האחרונה 'וערכה לד' מנחת יהודה וירושלים',⁴⁴ דוקא מנחה ולא זבח. ועל זה נאמר בדחז"ל⁴⁵: כל הקרבנות בטלים ותורה אינה בטלה, מוסב על הלחם שהוא עיקר גדול בה. מובן הדבר, שאי אפשר להגביל פרטי התקופות שיהיו מסורות רק לבית דין הגדול במקום אשר יבחר ד', וכל אשר יגזור בפירוש התורה והגבלתה, בין על פי טעמא דקרא, בין על פי שימצאו סמך מן התורה, כיון שחובה לזה דעת בית דין הגדול הרי זה תורה שלמה. והחולק על זה הוא זקן ממרא, שלא ימצא חוטא מגונה כזה בזמן השלימות.

והנה, לחיבור הצמר עם הפשתן, שנאסר כדי להרשים ההערה המוסרית על ערך הוקרת הבעלי חיים כפי ערכם האמיתי בתור יצורי ד' שאין לגעת בקנינים, אין לזה מקום בבגדי כהונה שנועדו בשביל הקרבנות מהבעלי

חיים, שכל עקדם לא ימשכו רק כל זמן שלא הגיעה המוסריות לידי מדת ההכרה השלמה של חובת הצדק המלא עם בעלי חיים. וכמו כן, אינה צריכה להיות מוזהרת בציצית⁴⁶ המביאה להזכיר כלל המצות כולן. ובהזכיר להאדם את כלל התורה ותוצאותיה, יכיר בהשתלמותו על ידי זה את ערך החובה של העמדת זכות הבעלי חיים, בערך שימוש בקנינים שלהם הטבעיים.⁴⁷

להבליט יותר את ההשקפה של רגשי החמלה הראויים לבא מהאדם על כל החי, יועיל איסור הטריפה והנבלה. הטריפה האומללה, יותר היא ראויה לחמלה הרגשית, כמו שיחמול האדם על הכואב והחולה יותר מעל הבריא. אמנם, השיתוף הנמצא ברגשי החמלה יוציא את פעולתם בבא עתם, מצורף עם שמירת הבריאות החומרית והנפשית שיש בזה, ביחוד שלא ישתתף עם הטורף מבעלי חיים הדורסים. ולהעירו, שראוי לו להתרחק ממדותיהם ולפעול גם כן עליהם לטובה, על כן לא יאכל את הטריפה בשדה, הנבילה שמתה מאליה. אמנם, תכה שורש בעתה מדין קל וחומר. אם זו שמאליה מתה הזהירה תורה עליה, שלא להשתמש באסונה ואבוד חייה אפילו אחרי שאין לה הפסד מזה, רק לאות שיתוף הצער שמביא על הכניסה בגבול רגשותיה. ועל ידי זה יבא האדם גם כן להרחיב גבול המשרים, לטכס עצה להיטיב את גורל הבעלי חיים בחומריות ומוסריות⁴⁸. ובודאי שבהגמר ההכרה, לא יוכל האדם המתמלא דעת מציור איסור הנבילה, להניף חרבו על החי היושב עמו ונהנה מזיו החיים. ובהיות יוצא אל הפועל כל המובן העמוק מאיסורים, הלא אז תתמלא התעודה הנאמרת על זה 'כי עם קדוש אתה לד' אלהיך'.⁴⁹

וכמה משלים הוא ציור של תעודת מצות כיסוי הדם להעיר את רגש הבושה האנושית בבא עתה, עם ההלכה של ההכנה הצריכה לעפר שלמטה. ההכנה של קודם הכיסוי, שהיא ברובה גם כן קודם השחיטה, תעיר שראוי להתעורר ולחשוב בעוד שלא נעשה המעשה והדם לא נשפך, כי יש בזה

46. ראו יבמות, ד ע"א.

47. ראו עוד ראש מילין, ערך בד, עמ' קכט.

48. ראו עוד ש"ק, א – לה, קמא; קמ"ק, א, עמ' לו, ד; קמ"ק, ב, עמ' יד, ו.

49. דברים, יד, כא.

42. ישעיה, סה, כ.

43. ויקרא, כב, כט; ראו עוד קמ"ק, ב, עמ' טו, ס"ח.

44. מלאכי, ג, ד.

45. עפ"י מדרש רבה, ויקרא, פרשה ט, ו.